

Uit de collectie van Ruud Stam

Ruud Stam

“Herinneringen aan de Eerste Wereldoorlog”

Op 28 juli 1914 verklaart Oostenrijk de oorlog aan Servië en op 30 juli 1914 wordt in Nederland de algehele mobilisatie afgekondigd. Op 1 augustus volgt de oorlogsverklaring van Duitsland aan Rusland, gevolgd door een hele reeks andere oorlogsverklaringen en breekt de oorlog spoedig werkelijk uit. Begin 1914 leek de wereld nog intact. Weinigen voorzagen dat een wereldbrand op handen was. Zeker was niet te voorspellen dat de gevolgen zo ingrijpend zouden zijn. Noch de regering, noch de burger, noch het bedrijfsleven waren voorbereid op het uitbreken van deze oorlog. Weliswaar ging de daadwerkelijke oorlog grotendeels aan Nederland voorbij, maar de gevolgen waren zeer voelbaar. Velen moesten onder de wapenen. Vaak voor het eerst weg van huis, haard en baan bestond het leven van een gemobiliseerde soldaat vooral uit verveling en ontbering. Vocht, koude en de vele vlooiën, die in de strozakken volop aanwezig waren, zorgde voor velen voor een zeer gedenkwaardige periode in hun leven. Het is dan ook logisch dat velen een herinnering aan deze periode in de vorm van een pijp op prijs stelden. Meerdere fabrieken in Gouda hebben hierop ingespeeld. Hoe kon dit makkelijker en modebewuster dan door het vervaardigen van gietpijpen met afbeeldingen van de mobilisatie of de vlaggen van de oorlogvoerende landen.ⁱ Niet alleen voor de binnenlandse markt werden souvenirpijpen gemaakt, maar ook bijvoorbeeld voor België en Duitsland. Zo vonden pijpen met daarop Koning Albert I of met Hindenburg (model 669 van Goedewaagen met gekleurd transfer) hun weg naar het buitenland.

Afbeelding 1 (kaft, pag.3 l.o.) laat een handbeschilderde pijp van Goedewaagen zien. Het is de eerste plateelpijp die wij kennen die bij Goedewaagen vervaardigd is.ⁱⁱ De afbeelding laat een soldaat zien die de wacht houdt bij een tentenkamp. De tekst luidt: ‘Mobilisatie 1914’. Goedewaagen was de eerste fabriek die in Nederland begonnen is met de vervaardiging van gietpijpen (ca 1895). Eerst waren deze nog ongeglaazuurd. Het glazuren van de gietpijpen leverde in het begin problemen op door spanning tussen de scherf en het glazuur, waardoor

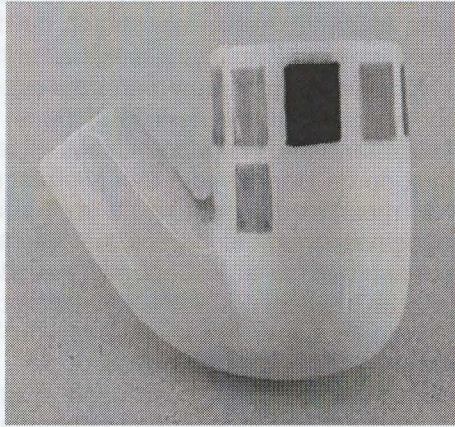

ⁱ Stam, R. D.: Pijp en Politiek. Stedelijke Musea Gouda, 1999, blz. 15 en 16.

ⁱⁱ Duco, D.H.: Koninklijke Goedewaagen (1779-1982). Amsterdam, 1999. Blz. 205, noot 24.

haarscheuren en schilfers het product ontsierden. Pas in 1910 lukte het om een tevredenstellend resultaat te bereiken en pas in 1912 komen de eerste 32 modellen in productie, waaronder het model van deze mobilisatiepijp.ⁱ Deze pijpen zijn dan nog enkel in wit en zonder afbeelding te verkrijgen.ⁱⁱ

Afbeelding 2 (rechts, boven) laat een pijpenkop van hetzelfde model zien als afbeelding 1. Deze pijp is een proefpijp voor het glazuren en is in de stort onder de turfloods bij Goedewaagen gevonden. Datering voor 1912.

Afbeelding 3 (kaft, pag. 3 r.o.) toont een mobilisatiepijp van Hollandia. De afbeelding van twee soldaten is aangebracht met een transfer. De tekst luidt: 'Mobilisatie 1914-16'. Kennelijk is deze pijp tijdens de oorlog vervaardigd.

Op **afbeelding 4 (rechts, onder)** staat een exportpijp van Hollandia, vermoedelijk voor de export naar België of Frankrijk. Hierop zien we de Franse, Engelse en Duitse vlag. De tekst luidt: 'Souvenir De La Grande Guerre De 1914'.

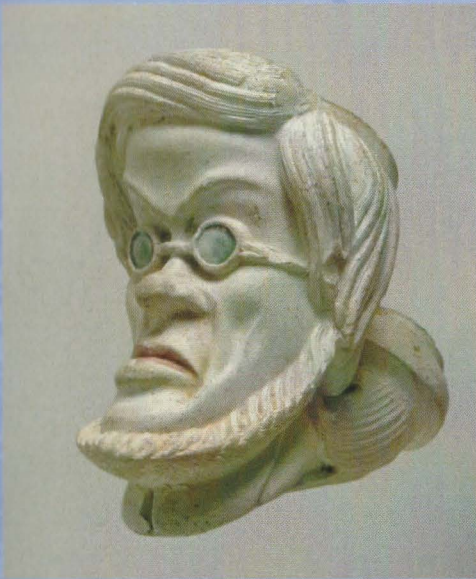

ⁱ Duco, Goedewaagen, blz. 69-73. Het betreft model 669 uit de eerste doorrokerscatalogus van Goedewaagen van september 1912.

ⁱⁱ Sahn, Goedewaagen archief 209, nr. 141. Model 669 zonder beschildering of plaatje kostte in 1914: fl. 1,90 per dozijn.

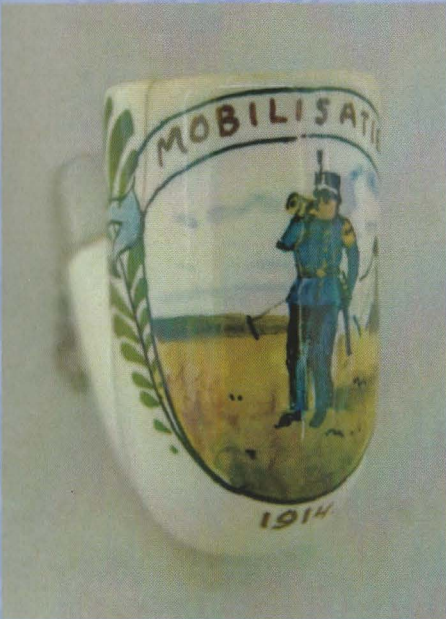

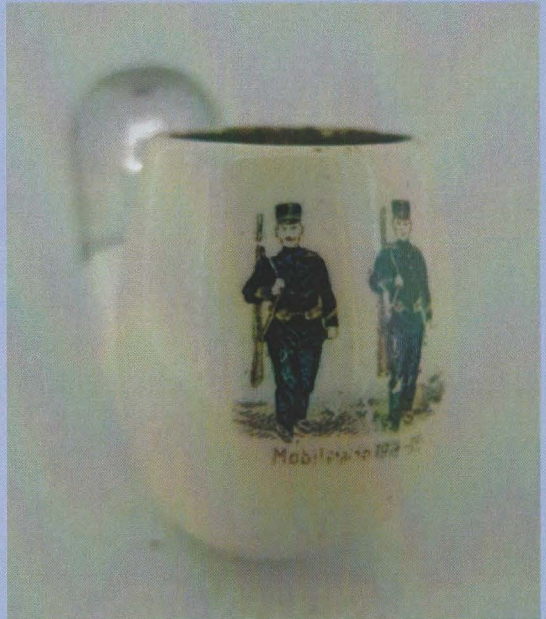
"Jules Favre" Gambier à Paris
Tête nr. 714
Hoogte: 5,5 cm.

"Californie" Gambier à Paris
Tête nr. 734
Hoogte: 5,7 cm.

Mobilisatie, Goedewaagen

Mobilisatie, Hollandia